

**ПРОТОКОЛ ЗАСІДАННЯ ФОКУС-ГРУПИ ЩОДО МОНІТОРИНГУ ТА
ВДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ ПРОГРАМИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
051 «ЕКОНОМІКА» ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ**

Дата проведення: 13.12.2023 р.

Місце проведення (змішаний формат): ауд. 401 головного корпусу та ZOOM

Тривалість: 90 хвилин

УЧАСНИКИ:

Голова проектної групи ОНП 051 «Економіка» – Івченко Євген Анатолійович, декан факультету економіки та управління СНУ ім. В. Даля, д.е.н., професор (модератор).

Члени проектної групи, здобувачі третього рівня вищої освіти, наукові керівники, представники роботодавців (Додаток А).

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ЗАСІДАННЯ ФОКУС-ГРУПИ

Мета – аналіз ефективності реалізації освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії зі спеціальності 051 «Економіка», виявлення її сильних сторін, проблемних моментів та формування пропозицій щодо її вдосконалення. Врахування інтересів та пропозицій зацікавлених сторін (стейкхолдерів) шляхом їх впровадження при перегляді ОП у формі оновлення.

Завдання:

1. Обговорити рівень задоволеності здобувачів та роботодавців якістю освітнього процесу.
2. Оцінити зміст освітніх компонент та їхню відповідність сучасним викликам економічної науки та практики.
3. Визначити ефективність наукової складової підготовки здобувачів.

4. Обговорити потребу оновлення навчального плану, зокрема вибірових компонент.

5. Виявити пропозиції зацікавлених сторін (здобувачів, науковців, роботодавців) щодо вдосконалення ОНП.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПРОЦЕДУРА ЗБОРУ ДАНИХ

Методологічною основою дослідження виступає якісний підхід, зосереджений на глибокому вивченні думок, оцінок та пропозицій зацікавлених сторін (стейкхолдерів) щодо змісту, організації та ефективності реалізації освітньо-наукової програми з урахуванням її оновлення та вдосконалення.

Форма дослідження

Фокус-група як метод якісного дослідження дозволила зібрати неформалізовані, але цінні думки учасників щодо функціонування та можливостей удосконалення ОНП. Обговорення здійснювалося в інтерактивному форматі з модеруванням, що дало змогу забезпечити залученість усіх учасників та дотримання теми обговорення.

Вибірка та склад учасників

До участі було запрошено представників основних цільових груп, що мають безпосереднє відношення до реалізації ОНП: науково-педагогічні працівники, здобувачі вищої освіти (аспіранти), роботодавці та випускники. Така різноманітність дозволила отримати всебічне бачення як зсередини освітнього процесу, так і з точки зору потреб ринку праці.

Склад фокус-групи було сформовано з урахуванням рекомендацій Центру гендерної культури освіти при СНУ ім. В. Даля щодо забезпечення гендерного балансу, а також оптимального розміру групи для продуктивного діалогу (7–10 осіб).

Процедура збору даних

Збір даних здійснювався за кількома каналами:

- аудіо- та відеофіксація дискусії (з дозволу учасників) з подальшим транскрибуванням;
- усні відповіді та репліки в процесі дискусії, зафіксовані модератором та секретарем;
- анонімні письмові коментарі та пропозиції учасників (за бажанням, після завершення основної сесії);
- голосування з питань, що потребували узагальненого рішення (відкрите/закрите голосування залежно від ситуації);
- аналіз супровідних документів — навчального плану, матриць відповідності, каталогу вибіркових дисциплін, Положення про ОНП тощо.

Роль модератора

Модератор (голова проєктної групи) забезпечував:

- вступне інформування учасників про мету та завдання фокус-групи;
- ознайомлення з основними документами, що стосуються ОНП (положення, освітні компоненти, компетентності, результати навчання тощо);
- формулювання запитань, модерування обговорення;
- активізацію участі всіх членів групи;
- нейтральне ставлення до висловлених думок;
- дотримання регламенту та стандартів етичної взаємодії.

Етичні принципи

Усі учасники попередньо були ознайомлені з принципами участі у фокус-групі:

- добровільність участі;
- конфіденційність висловлених думок (використання інформації виключно в узагальненому вигляді);
- відсутність оцінювання відповідей;

- свобода висловлення особистої думки, навіть у разі її відмінності від більшості;
- повага до поглядів інших учасників;
- прозорість та відкритість обговорення.

Аналіз зібраних даних

Зібрані дані були опрацьовані аналітично: здійснено контент-аналіз висловлювань, класифікація за темами, виокремлення повторюваних мотивів, ідей та пропозицій. Отримані результати стали підґрунтям для розробки конкретних заходів щодо оновлення ОНП.

ЕТАПИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Формування переліку учасників фокус-групи.
2. Розробка гайд-питань для модерації обговорення.
3. Проведення фокус-групового обговорення в очно-дистанційному форматі.
4. Систематизація відповідей, аналіз пропозицій.
5. Формування висновків та таблиць з пропозиціями до оновлення ОНП.

РЕЗУЛЬТАТИ ФОКУС-ГРУПИ ТА ЇХ АНАЛІЗ

У процесі роботи фокус-групи учасники надали розгорнуті відгуки щодо основних аспектів реалізації освітньо-наукової програми (ОНП) за спеціальністю 051 «Економіка» третього (PhD) рівня вищої освіти. Було виявлено як позитивні сторони, так і чинники, що потребують покращення. Дискусія проходила у форматі відкритого діалогу, в якому всі стейкхолдери мали змогу висловити власне бачення та запропонувати практичні рекомендації.

1. Загальне враження від структури та змісту ОНП

Учасники загалом позитивно оцінили цілісність, логіку побудови та сучасність ОНП. Було відзначено відповідність програми потребам підготовки

фахівців для академічної, наукової та прикладної економічної діяльності. Особливо наголошувалося на наявності компонентів, які формують аналітичне, дослідницьке та критичне мислення (додаток Б).

2. Освітні компоненти та їх наповнення

Прозвучали окремі пропозиції щодо:

- актуалізації змісту дисциплін відповідно до новітніх економічних тенденцій (зокрема – цифрова економіка, сталий розвиток, поведінкова економіка);
- оновлення літератури та джерельної бази, особливо іноземною мовою;
- розширення варіативного блоку дисциплін для врахування індивідуальних траєкторій здобувачів.

3. Практична підготовка: акцент на педагогічну практику

Окрему увагу було приділено питанню педагогічної практики. Практично всі учасники – як здобувачі, так і науково-педагогічні працівники – висловили думку про недостатню тривалість та обмеженість форм її реалізації. Педагогічна практика розглядається як ключовий компонент формування викладацької компетентності майбутнього доктора філософії.

Пропозиції учасників:

- збільшити обсяг педагогічної практики до не менше ніж 24 кредити ECTS з урахуванням потреб формування викладацьких навичок;
- розширити форми її реалізації: проведення лекційних та семінарських занять, розробка власного навчального модуля, участь у спільному викладанні з науковим керівником;
- впровадити супровід педагогічної практики у форматі «менторства» з боку досвідченого викладача;
- оцінювання результатів практики здійснювати за комбінованим підходом: самооцінка, відгук ментора, фідбек студентів, керівника практики;
- офіційно визнати участь аспірантів у викладанні як частину навчального навантаження, що також враховуватиметься при підготовці до захисту.

4. Компетентності та результати навчання

Учасники підтвердили релевантність сформульованих компетентностей ОНП, проте запропонували:

- чіткіше прописати педагогічну компетентність як окрему результативну позицію;
- розширити перелік результатів навчання, що стосуються наукової комунікації, академічної доброчесності, застосування цифрових інструментів у дослідженнях.

5. Наукова складова

Фокус-група високо оцінила стимулювання наукової активності здобувачів, але звернула увагу на потребу:

- у більш чітких рекомендаціях щодо публікаційної активності (вимоги, рівень видань тощо);
- у доступі до баз даних Scopus, WoS;
- у підтримці здобувачів щодо участі у міжнародних проєктах та конференціях.

6. Інституційна підтримка та середовище

Здобувачі позитивно оцінили загальну відкритість програми, доступність керівників, можливість брати участь в академічному самоврядуванні. Разом з тим запропоновано:

- розширити канали комунікації між здобувачами та адміністрацією (зокрема, через регулярні опитування, електронну платформу зворотного зв'язку);
- запровадити окремі тренінги з академічного письма, soft skills, презентаційної майстерності тощо.

7. Висновки та узагальнення

Фокус-група виявила високу залученість стейкхолдерів та наявність конструктивних ідей. Усі пропозиції були занотовані та класифіковані. Частину з них рекомендовано врахувати при черговому перегляді ОНП. Зокрема, найбільш

підтриманою пропозицією виявилася необхідність збільшення обсягу педагогічної практики та переосмислення її формату.

Голова проектної групи ОНП
051 «Економіка»

Євген ІВЧЕНКО

Здобувач третього рівня вищої
освіти

Володимир ПІМЕНОВ

Науковий керівник

Юлія КЛЮС

Респонденти

Загальна кількість 7 особи (жінок – 4, чоловіків – 3)

Здобувачі третього рівня вищої освіти:

1. Піменов Володимир Сергійович
2. Корсунов Владислав Володимирович
3. Рудіч Мирослава Валентинівна

Наукові керівники:

1. Клюс Юлія Ігорівна – д.е.н., проф., завідувач кафедри обліку і оподаткування
2. Швець Наталія В'ячеславівна – доцент кафедри економіки та підприємництва

Представники роботодавців

1. Ляшенко В'ячеслав Іванович, завідувач відділу проблем регуляторної політики і розвитку підприємництва ІЕП НАН України, д.е.н., професор
2. Сердюкова Олена Євгенівна, начальник Фонду комунального майна Северодонецької міської військової адміністрації

Пропозиції до оновлення ОНП

Напрямок удосконалення	Пропозиція	Очікуваний результат
Зміст ОНП	Включити нову вибірку дисципліну «Цифрова економіка та Big Data»	Підвищення цифрових компетентностей здобувачів
Міжнародна мобільність	Розширити участь здобувачів у програмах Erasmus+	Підвищення рівня інтернаціоналізації ОНП
Наукова складова	Запровадити наукові семінари англійською мовою	Покращення академічної англійської та міжнародної публічності
Soft skills	Додати модуль з академічного письма та критичного мислення	Формування універсальних компетентностей
Зв'язок з бізнесом	Інтегрувати елементи дуальної освіти та кейс-метод	Підвищення практичної підготовки здобувачів